

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ОЗЕЛЕНЕННЯ ПРОМИСЛОВОСТІ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС

Сьогодні питання озеленення всіх сфер суспільного життя стають актуальнішими не тільки для України, а в усьому світі. Сучасне суспільство стурбовано вирішенням питання: як підтримати розвиток економіки, мінімізуючи техногенне навантаження на довкілля. Вирішити це непросте завдання може дотримання наступних принципів в організації глобального виробництва:

- відокремлення економічного зростання від використання природних ресурсів, зокрема у виробництві товарів та послуг (англ. – decoupling), особисто це стосується ефекту декаплінгу ("decoupling"), який визначає момент розмежування, роз'єднання, розділення, розрив зв'язку між економічним зростанням і зменшенням тиску на довкілля [1];

- створення більшої доданої вартості за меншого обсягу споживання вхідних ресурсів (англ. – doing more with less).

Україна також може здійснити вагомий внесок у вирішенні поставлених завдань. Підписавши Угоду про асоціацію з ЄС та приєднавшись до Європейського енергетичного співтовариства, Україна зобов'язалася здійснити модернізацію промислового розвитку задля переходу до ресурсо- та енергоефективної економіки. Водночас, озеленення промисловості є новою темою для України, і на сьогодні здійснюються лише перші кроки щодо розробки й прийняття нормативно-правового забезпечення у цій сфері

Реалізація Угоди про асоціацію України з ЄС, зокрема у сфері захисту навколишнього середовища, вимагає адаптації економіки України до європейських принципів, на яких ґрунтується екологічна політика ЄС й закладені у статті 191 Договору про функціонування Європейського Союзу. Зокрема, у частині 2 зазначено, що політика базується на принципі перестороги, необхідності вживання запобіжних заходів, усунення наслідків екологічної шкоди та на принципі «забруднювач платить».

Згідно із Додатком ХХХ до Угоди Україна зобов'язується імплементувати у своє законодавство положення 26 директив та 3 регламентів ЄС у таких секторах як: управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики, якість атмосферного повітря, управління відходами та ресурсами, якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище, охорону природи, промислове забруднення та техногенні загрози, зміну клімату та захист озонового шару, генетично модифіковані організми [2].

Беручи до уваги використання застарілих технологій виробництва, низький рівень енергоефективності підприємств, ресурсну та енергетичну залежність України на фоні політичної, економічної та фінансової нестабільності, питання переходу до озеленення економіки має бути серед пріоритетних на порядку денному в Україні.

Єльсинським і Колумбійським університетами у співпраці з Всесвітнім економічним форумом опубліковано результати глобального дослідження із супроводжуючим його рейтингом країн світу за рівнем екологічної ефективності 2018 (The Environmental Performance Index 2018), який відображає досягнення серед 180 країн у сфері управління природними ресурсами та їх раціонального використання [3].

У 2018 році лідером за рівнем екологічної ефективності визнано Швейцарію. У першу десятку лідерів також увійшли Франція, Данія, Мальта, Швеція, Великобританія, Люксембург, Австрія, Ірландія та Фінляндія. Україна в рейтингу посіла 109 сходинку і опинилась між Туреччиною (108) та Гватемалою (110). Останні сходинки рейтингу зайняли Бангладеш і Бурунді. Причиною такої позиції є низькі оцінки стану оточуючого природного середовища та життєздатності екосистем (збереження біологічного різноманіття, ступень навантаження економічної діяльності на оточуюче середовище, ефективність державної політики в сфері екології тощо в Україні).

Серед основними бар'єрами озеленення в промисловому секторі України є:

- недостатність державного стратегічного планування і наявності індикаторів успішності зеленої модернізації економіки;

- складна дозвільна і обтяжлива податкова політика держави в сфері зеленої модернізації економіки;

- недостатність інформування про можливості та перспективи зеленої модернізації економіки, переваги впровадження системи екологічного менеджменту;

- недостатність доступних зелених технологій і кваліфікованих кадрів для їх впровадження;

- недостатнє фінансове стимулювання з боку держави зеленої модернізації економіки і впровадження системи екологічного менеджменту;

- відсутність доступних фінансових ресурсів для цілей зеленої модернізації економіки.

Але водночас, є і позитивні моменти у сфері управління природними ресурсами та їх раціонального використання. Наприклад, з початку цього року Верховна Рада України підтримала законопроект "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року", а з квітня він набув чинності. Цей закон має інтегрувати у всі сфери економіки й повсякдення життя українців екологічні стандарти, діючі в країнах ЄС. Цілі Стратегії державної екологічної політики України відповідають середньостроковим пріоритетам дій Уряду та передбачають ряд практичних заходів, які має здійснити Україна до 2030 року для озеленення економіки та переходу до стандартів, діючих в країнах ЄС. Йдеться про екологічну просвіту, сталий розвиток природно-ресурсного потенціалу України, інтеграцію екологічної політики в процес прийняття рішень соціально-економічного розвитку, а також удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Проте, швидкий та комплексний перехід до моделі «зеленої промисловості» в Україні потребує впровадження екологічних заходів, що були успішно апробовані в країнах ЄС. Узагальнюючи досвід країн ЄС щодо озеленення економіки, формування ресурсоефективної, конкурентної «зеленої» економіки, ми бачимо реальні можливості економії ресурсів, підвищення конкурентоздатності бізнесу, залучення додаткових джерел економічного зростання та створення робочих місць. Компанії країн ЄС показують, що заходи з підвищення ресурсоефективності на усіх ланках ланцюга створення доданої вартості можуть знизити потребу ЄС у сировинних ресурсах на 17-24% до 2030 р. порівняно до 2013 р. та підвищити ВВП країн ЄС близько на 3,9% завдяки створенню нових ринків та продуктів.

Важливою передумовою структурних зрушень у бік зелених видів діяльності є екологізація промислового виробництва та розвиток пов'язаних з ним послуг, у тому числі послуг з доведення новітніх технологій до виробництва та ринку, удосконалення виробничих процесів, консалтингу, впровадження стандартів, а також інновацій, спрямованих на захист довкілля.

Цю місію виконує «зелена» промисловість, яка, будучи складовою зеленої економіки, також концентрується на екологізації процесів виробництва і споживання, але охоплює зобов'язання та дії, спрямовані на зниження впливу виробничих процесів і продукції на довкілля за рахунок більш ефективного використання ресурсів, відмови від токсичних речовин, заміни викопних видів палива відновлюваними джерелами енергії, поліпшення безпеки праці, взяття виробниками підвищеної відповідальності за деструктивний вплив на довкілля. Це дозволяє промислому бізнесу досягти впровадження нових технологій та управлінських рішень для покращання одночасно екологічних та економічних результатів діяльності підприємств.

Важливою умовою озеленення української промисловості, яка характеризується наявністю структурних дисбалансів, зростанням сировинних галузей з одночасним погіршенням високотехнологічних виробництв, що ускладнює можливості росту конкурентоспроможності, посилює залежність від світової кон'юнктури та призводить до втрати значної частини прибутку є наступні пріоритети:

- ✓ технологічна модернізація та трансформація у більш зелену й ресурсоефективну, з низькими викидами і відходами забруднюючих речовин має стати ключовим компонентом політики зеленого зростання;
- ✓ широке впровадження екоінновацій та чистих технологій, зокрема з використанням досягнень технологій Індустрії 4.0;
- ✓ постійний моніторинг озеленення промисловості та коригування основних індикаторів його досягнення.

Очікується, що запровадження даних підходів в сфері озеленення промисловості дозволить: підвищити продуктивність та конкурентоспроможність шляхом скорочення енергоспоживання та мінімізації обсягів утворених відходів; створити нові сектори економіки, нові ринки та нові робочі місця; збільшити доходи завдяки ефективному використанню ресурсів; зменшити ризики для економічного зростання та безпеку появи конфліктів, викликаних нестачею ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Гахович Н.Г. Промислова політика посткризової економіки /Гахович Н.Г.// кол. монографія за ред. д-ра екон. наук Л.В. Дейнеко, Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ. К., 2014. С. 277-282.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
3. 2018 EPI Results. URL: <https://epi.envirocenter.yale.edu/epi-topline>.